

En natt under bar himmel
eller blodsugarens offer :
(en gripande skildring ...)

59 C Br.

Rouin
Pv.
(Bij)
1896

EN NATT UNDER BAR HIMMEL

ELLER

BLODSUGARENS OFFER.

(EN GRIPANDE SKILDNING UR DET NUTIDA
STOCKHOLMSLIFVET.)

Sthlm
1896

En natt under bar himmel.

(Ur Stockholmska bostadsbristens historia.)

Följande händelse har nyligen passerat och utgör en skildring af huru verkligt förföljda en storstads fattige kunna vara när det gäller den viktiga sak, som i dagligt tal kallas »tak öfver hufvudet.»

Som bekant inträffade för några år sedan uti hufvudstaden en ovanligt stor byggnadskraeh.

Man hade beräknat för högt vid uppgöran- det af kalkylen för behofvet af bostäder. Och många, som trodde sig i en hast kunna blifva välbeställda husvärdar måste snart gå med tull- ständig förlust från sitt bygge. Det inträffade till och med att af många nybyggen aldrig mer än grunden skådade dagen, hvarpå än i dag åt- skilliga nu till ruiner förtallna »grunder» i den så kallade Wasastaden bära fram vittnesmål.

Hvad visade detta?

Jo helt enkelt att tillgången på bostäder i hög grad öfversteg efterfrågan på sådana.

Många af de nyuppförda husen stodo då både länge och väl outhyrda. I andra lägenheter kunde mången familj nästan få bo hyresfritt, bara för att de nyinredda lägenheterna ej totalt skulle förfalla af brist på tillsyn.

Herrar husvärdar buro denna tid icke sina näsor så högt. De hade till och med nedsjunkit till så pass human verldsvana och umgängeston att de kunde både tala och svara när en hyresgäst begärde ett litet uppskof med det alltid *förskottsvis* uttagna hyresbeloppet.

Ja, man gick till och med ännu längre i medgörlighet.

Var det nämligen fråga om en liten reparation, en liten öfverstrykning af en fönsterplatta eller dylikt så fick man icke såsom nu ett bleklagdt:

— Nej!

Eller också ett halit hånande:

— Står inte i kontraktet! Det får ni kosta på sjelfva.

Man måste till och med medgifva husfadern att utom sin hustru äfven hafva sina *barn* boende i lägenheten, gående i trapporna och lekande på gården. Ej heller riskerade en hyresgäst, som var djert nog att hålla sig med hund eller katt att få sitt djur ihjälslaget af värdens tjänste-

hjon på husbondens inrådan eller ock lömskt förgiftadt af honom sjell.

Här kan påpekas huru som en nu död apotekare och husegare på så vis tog lifvet af ej mindre än sex kattor och fyra hundar, tillhöriga husets folk. Giftet var stryknin och vållade de arma offren förtärliga qval. En bland hundarna, en dyrbar »newfoundländare», som sålunda lönmördades, gaf anledning till, att de lömska illdåden blefvo föremål för juridisk inblandning. Emellertid nedtystades saken — innan den hunnit dragas in för domstol — genom lämplig ersättning och löfte om bot och bättring.

Så gingo några år af humanitet mot hyresgästerna, tills ändtligen en dag efterfrågan på bostadslägenheter blef så pass stor att uppförandet af nya hus blef en nödvändighet.

Ännu höllo sig dock husvärdarne endast på mattan i afvaktande spänning.

Visserligen afslogos nu alla framställningar om att få en eller annan hyressumma *nedsatt*. Men man vågade ej ännu *höja* dessa belopp.

För att dock så vidt möjligt kunna kontrollera, hvilka dessa *säkra* voro hittade man på att husegarne emellan meddela upplysningar om respektive hyresgäster till s. k. »upplysningsbyråar».

Så stodo sakerna, när det en vacker dag blef afgjordt, att »Stockholmsutställningen 1897» skulle blifva en verklighet.

Ett gny af tillfredsställelse lopp genom hus-egareklicken.

»Den gyllene kalfven» bars fram och kring denna trädde snart en vild krigsdans under afsjungandet af »bostadsbristens lof» med accompaniment af girighetens djefvulslåtar.

I ett enda tag stego bostadshyrorna enormt. Inga undantag gjordes, ej ens om hyresgästen bott sina tio, femton år i lägenheten och alltid fullgjort sina skyldigheter mot värden i oklanderlig punktlighet.

Som ett exempel må anföras att för usla, små, obeqväma och halfmörka tvårumslägenheter kunde man å Östermalm få höra pris sådana som 650 å 750 kronor, trots att lägenheterna derjemte lågo tre å fyra trappor upp — *öfver gården* och hade kök, som mer gjorde rätt för namnet — *mörk-skrubb*. Detta vill säga ofta *öfver 2 kr pr dygn*, eller en rätt ordinar *hotellhyra* för knappast beboeliga *tomma* rum.

De öfriga stadsdelarne höllo naturligtvis sina byror i proportionerligt lika hög nivå.

En riktig panik grep stadens befolkning. Så godt som alla familjer, hvilka ej genast fogade sig i att betala de höjda hyresbeloppen, blefvo uppsagda. Och nu började en hetsjagt

efter lägenheter så vild, att Stockholm knappast förr sett dess make.

För mången gällde detta nära nog — hela årsinkomsten af ett sträfsamt, dåligt aflönadt årsarbete.

Men hyresvärdarna riktigt tjöto af girig tillfredsställelse.

* * *

Kungsholmen är Stockholms »Belle ville». Det vill säga motsvarar denna arbetareförstad till verdensstaden Paris.

Gata vid gata äro uppförda väldiga hyreskaserner, endast innehållande lägenheter på högst tre rum och kök.

Der bor stadens idogaste arbetarebefolkning, hvilken för en usel aflöning släpar ihop millionerna åt fabrikssturstarne.

Nej, i små kyffen inburas dessa arbetets söner, i kyffen, för hvilka de måste betala brorslotten af den knappa lönen för arbetsdagarnes släp.

Bostadshyran är den gifte Stockholmsarbetarens *vampyr*, Och hyresvärdens hans obehagligaste *blodsugare*.

Långt upp på F—ggatan, nära brynet af Stadshagen och en god halftimmes rask gång från Stockholms centralare punkter, ligger en

dylik arbetarekasern, som, hvad det yttre beträffar, är tvillingbarn med den oöfverskådliga raden af alla andra dylika hus vid denna gata.

Kasernen rymmer vid pass 225 själar, instufvade i cirka 30 lägenheter. Medelsiffran af inneboende blir således — äfven om man medräknar, att köken få gifva rum för sofplatser — 7 individer pr lägenhet. Dock finnas, ehuru denna siffra för så små lägenheter är betecknande nog, exempel på att der dvaljas ända till tio personer i ett enda rum.

Hyrorna äro, efter en verkstadsarbetares förhållanden, enormt dryga, i det de pr enrumslägenhet med s. k. köksspisel gå upp till hela 200 à 225 kr pr år. Gör hustaderna sig då, stort sedt, 600 kr. pr år, har han att försörja sig sjelf jemte hustru och tre, fyra, kanske flera barn summa 400 kr. öfver, eller *1 kr. 13 öre pr dag.*

Detta beräknadt efter gynnsamma fall, alldenstund icke så värst många fabriksarbetare göra sig en inkomst af 50 kr. pr månad.

* * *

Arbetaren Gustaf Eisenmann, en afkomling af en under Carl XI till Sverige inflyttad gammal vallonslägt, bodde i detta hus sedan tre år, då han såsom nygift flyttade in i det kort förut taklagda nybygget.

Det var en allt utom angenäm tid han då gick till mötes. Lägenheten var ett rum och s. k. kök. Fuktade gjorde det så att det rann efter väggarna. Skodon och kläder öfverdrogos hastigt med mögel i den usla, knappast vedlärstora »garderoben». Att elda upp lokalen var med hans begränsade inkomster omöjligt under vinterdagarnes köld eller råa fuktighet.

Hyran var dock ännu förhållandevis billig i det på långt när ej fullt inredda huset, och manade honom därför att bo kvar i den lifsfarliga jordlägenheten.

Vid nästa inträffande oktoberskifte hade familjen ökats med en liten verldsmedborgarinna.

Men det var också något annat som ökades, växte.

Detta var — *hyran, vampyren!*

Från 150 kr. var han nu med ens uppe i 200 kronors hyresutgift, eller närmare 14 öre mer pr dag, hvilka slantar kunna spela en ganska kännbar roll i en fattig vecklönares hushåll, alldenstund det gör nära en hel krona pr vecka.

Han beslöt sig för att flytta.

Men hvart han gick i trakten — den lämpligaste för honom, som hade sitt arbete i en Kungsholmstabrik — fick han icke bättre lägenhet för billigare pris. Då tänkte både han och hans hustru, som nu för barnets skull ej kunde bidra med sin lilla förut inbringade förtjänst på linnesömnad, att de lika gerna kunde bo

qvar, som att på nytt börja »torka upp» en annan, ny lägenhet.

Kanske blefve det bättre. Kanske skulle värden ändå till sist ge med sig en 25 kr., när han såg att han hade en ordentlig hyresgäst.

Allt nog: han stannade qvar.

Nästa vinter var något dragligare. Dels var lägenheten genom omsorgsfull skötsel nu jemförelsevis tuktfri. Men härtill hade åtgått vackra slantar för inköp af ved. Att elda med kol var kontraktsevenligt förbjudet för att hindra skadandet af den ynkliga spiseln och den värmedåliga kakelugnen.

Andra året inträffade inga andra förändringar, än att järnarbetaren fått in två nya hyresgäster.

Den ene af dessa var en son, alltså andra barnet.

Den andre hyresgästen var en verkstads-kamrat, som »bodde inne» för 1 kr. 50 öre i veckan, då han dertill skulle hafva »kaffe med bröd» hvarje morgon.

Detta hyresbidrag var icke stort, men kunde dock halva varit en god hjälp, såvida det utbetalats ordentligt.

Redan i början inträffade dock trassel. Och en vacker dag, när skulden uppgått till närmare 25 kr., försvann hyresgästen både från Eisenmanns hem och från fabriken.

Nästa hyresgäst, en butikflicka, fick upp sin skuld till närmare 40 kr. innan äfven hon försvann.

Detta var en högst kännbar förlust. Han hade på så vis en rätt lång tid fått *gratis* både härbergera och delvis äfven föda en vildt främmande person i hopp om att, enligt löfte »få ut allt på en gång, när hyran skulle betalas».

Den 1 juli fattades det honom en fjerdedel i hyresbeloppet. På verkstaden hade det varit skralt med förtjensterna, och timpengarne hade nedsatts, så att han nu i rundt tal ej förtjenade mer än cirka 500 kr. pr år.

Hyresvärden lemnade en veckas kredit på resterande summa och hotade med »vräkning». Derjemte underrättade han, att hyran skulle *höjas* följande oktober med ytterligare 25 kr., således in alles 225 kr.

Eisenmann vågade icke säga upp. Hyrorna hotade öfverallt att stiga. Och han hade nu hustru och två barn. Det tredje väntades.

Efter otroligt besvär blef hyresresten hopskrapad till utsatt tid.

Blodsugaren mottog offret med en kall förmaning att »sådant slarf icke finge upprepas».

Detta var tacken för visad ordhällighet.

Fram i september, tredje året, kom tredje barnet.

Eisenmanns kraft var nu i det närmaste bruten. Hans hustru liknade en skugga och såg

sällan en frisk dag. Barnen voro likaledes illa medfarna på grund af de svåra umbäranden, som de måste dela med föräldrane.

Så kom den 1 oktober 1896.

Genom vidunderlig energi hade Eisenmann skrapat ihop så mycket af hyran, att det endast felades 15 kr. på 62 kr. 50 öre, hvilket nu utgjorde kvartalssumman.

Med svidande hjerta gick han upp till värden för att begära några dagars anstånd med det resterande.

Ett blekladgt nej blef svaret. Innan klockan tolf nästa dag skulle det resterande betalas. I annat fall — *vräkning*. Så lydde domen.

Böner och föreställningar gagnade till intet. Värden kunde få huru många hyresgäster som helst för den lägenheten. Den vore nu värd minst 300 kr. för »utställningens» skull. Nu ville han ej släppa den för mindre än 275 kr.

— Men mitt kontrakt? vågade Eisenmann invända.

— Kontrakt! skrek blodsugaren. Skall ni tala om kontrakt, som icke följer dess bestämmelser? Kontraktet är redan *två* gånger brutet.

Eisenmann blef askgrå af vrede. Förolämpningen var så brutal, att han var nära att slå vampyren i ansigtet. Han beherskade sig dock, tog sin hatt och gick.

Följande dag föll in. Himlen var mulen och hotade med regn.

Klockan blef tolf, men några penningar hade Eisenmann ännu icke fått ut. Lördagen var först följande dag.

Klockan half 1 kom värden med sina handlangare.

Utan vidare vräktes det lilla bohaget ut på gården, der redan två andra fattigmans bohag sqvallrade om »vräkta» offer.

Beskådade af en hop nyfikna, som tittade fram ur alla fönster, satt hustru Eisenmann med de två »minsta» vid sitt sköte. Tvååringen satt pratande vid hennes fötter. Mannen var på språng efter annan bostad, förlorande timplenning efter timplenning.

Efter en väntan, som för maka och barn blef en øvighet i den kalla och fuktiga höstluften och utan en bit mat sedan tidigt på morgonen, återkom mannen fram emot klockan åtta på qvällen.

Något torrskaffning medförde han.

Men *bostad* hade han ej kunnat hyra.

Så inbröt natten, mörk och hotande.

De husvillas lemmar skakade af kyla. Barnens skri och klagan hade övergått till nervös snyftan. Utför moderns utmärglade kinder föllo stora, strida tårar i tysthet. Mannens läppar darrade af krampryckningar.

Ingen hjälpsam hand. Intet medlidande. Endast nyfikenhet och lömsk skadeglädje. Eisenmanns hade aldrig varit tålda der i huset på grund af deras ordentlighet och — tillbaka-dragenhet.

Klockan efter tio stängdes porten.

Nu var det natt.

Men hvilken natt!

En kulen, kall hösthimmel var de husvillas tak. Kalla, stela yttermurar med glöende fönsteröppningar deras väggar och en fuktig sandplan deras golf.

Och der uppe stod deras dyra bostad sedan tre år — *tom*.

Vi låta ridån gå ned.

Taflans ohygglighet omöjliggör en beskrifning.

Följande morgon fördes hustrun och de två minsta barnen till sjukhuset. Den tvååriga »lil-len» togs in på en barnkrubba. Mannen gick på altonen, halfdöd af förtviflan, till ett stinkande 25-öres hotell.

Men lägenheten, der deras äktenskap spirade upp, stod *tom* ännu i *fjorton* dagar.

*

*

*

Denna historia, som är *sann*, saknar dess värre icke motstycken.

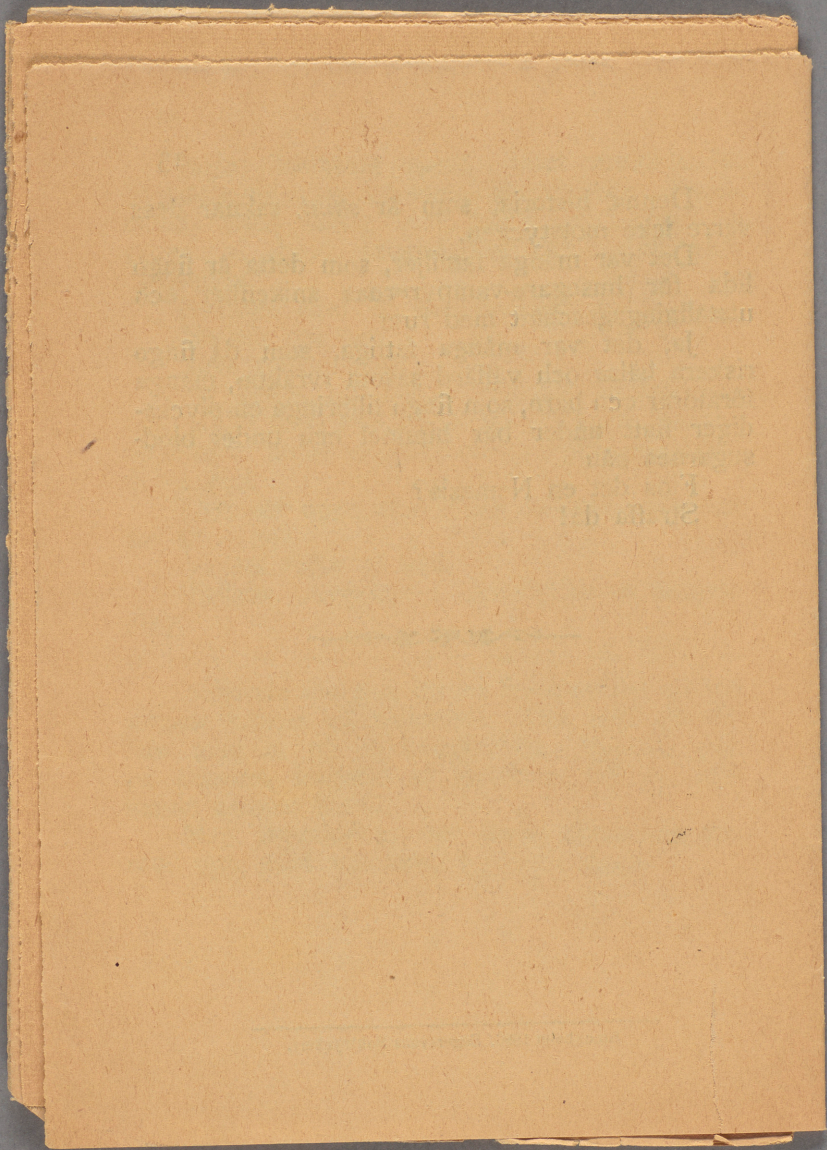
Det var många familjer, som detta år fingo lida för husegare-vampyrernas snikenhet och utställningsgeschäft med rum.

Ja, det var många fattiga, som då fingo riskera hälsa och välfärd såsom »vräkta», många föräldrar och barn, som fingo tillbringa en olycksdiger natt under bar himmel och under blod-sugarnes hån.

Fins det en Nemesis?

Straffa då!

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8

Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

TIFFEN Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

